

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Husvétí óda.

Lágy szellőnek kedves zenéjével
Száll a földre hajnal bibora,
Távozott a búra készítő éjjel
S felhői közt napfény támada.
Hol vagytok ti elijesztő rémek,
Miknek szárnya félelemre int?
Éji ködnek oszlatán tünetek
S nem hagyátok szenvedésre, kint!

Elpihent már, elvonult az orkán,
Mely a földet megrázkódtatá,
Mint legyőzetett sereg, ziláltan
Siet csöndes házfödél alá.
Elhal a nesz, a zsvivaj ledobban
S a halálban élet sarjadott,
Fényt lövellve a sötétre itten —
Győzedelmi zászlót tartva ott!

Szól az ének, — édes zengzetében
Elnémul a gyötrő hangzavar,
A reménység nő, a kétség oszlik,
Szivünknek egy gondolatja van.
Se gondolat — földről mennybe szállva —
Minden ajk imáján ott lebeg,
Erősítve a hitben erőtlent
S buzditva a csüggedt kebleket.

Hol, vasönkény! jármaid bilincse?
Vad erőszak! gyilkos fegyvered?
A mi eddig béna volt előtted:
A lélek ma szembeszáll veled!
Erőt nyert a rét, mező virága,
Erőt nyert a rezgő kis levél,
Lángralobban a halandó keble,
Lángralobban, mert „a Jézus él!”

És ez élet nincs alája vetve
A sirhalmok biztos harczinak,
Óh a lélek föl, magasba szárnyal,
Rothadás a testet éri csak!
Bár a szemnek úgy özönlik könyje,
Mint a fékevesztett áradat,
Hitünk szava, szivünk bánatának —
Gyógyulásra, balzsamcseppet ad!

Áldva légy hitünknek nagy Királya,
Üdvözítők, édes Jézusunk!!
Általad lön tiszta fény szemünkben,
Fegyverrel bátran harczolunk!
S a fegyvert ha már letettük, melylyel
Itt e rögös földön harczolánk:
Örökélted szétsugárzó fényét
Érdemlett jutalmúl hintsd reánk!!

(Mezőberény.)

Nagy Károly.

A proféczia jelentősége a kijelentésben.

(Folytatás.)

Igy tekintik a messiási profécziát azok, a kik tagadják már a priori a természetfelettit. Szerintök a profétai irodalom egyedül értékes része az, a mely egész szenvedélyteljes komolysággal hangsúlyozza az erkölcsi rendet ezen a világon; minden egyéb pedig, vagyis az ugynevezett messiási elem számüzendő a költői találmányok kategóriájába; mert az szerintök legfőlebb is csak azt mutatja, mily mély és erős volt a proféták hite azon hatalomba, mely működik az igazság javára e világon. — Kétségkívül van, mi elismerjük készséggel, még ezen nézet mellett is nagyon sok a profétai irodalomban, a mi örök értékű az emberiségre nézve; és miként már a csudákra vonatkozólag mondtuk volt,*) ismételhettük a profécziákra vonatkozólag is, hogy az ember még folyvást nagyon jó szolgálatot tehet a társadalomnak, az emberiségnek, különösen ebben a skeptikus korban, ha kimutatja, minő becses könyv maradna a biblia még akkor is, ha a természetfeletti hit végkép elhagyná e földet; úgy de komolyan hangsúlyozzuk, hogy valamiként a biblia egészen más könyvvé lesz összes céljában és irányában, a szerint, a mint az ember kizárja belőle, vagy fentartja benne a csudákat, akként egészen más könyvvé lesz az, a szerint is, a mint az ember költészetnek, vagy valóságnak tekinti a messiási profécziákat. — Ha úgy tekinti az ember ezeket, mint pusztán tündérmeséket, akkor a proféták tulajdonképen csak igazságot hirdetnek. Ha azonban másfelől úgy tekintetnek ezen profécziák, mint egy eszményi rendszer, egy s u m m u m b o n u m -ot árnyazva elő, mely lényegben megvalósulni van rendeltetve, akkor a proféták az

*) L. Debreczeni Protestáns Lap. 132.

isteni kegyelmet is hirdetik ép úgy, mint az isteni igazságot; és azok, miket ők mint a kegyelem predikálói mondanak, nem tekintethetnek többé úgy, mint pusztán költői találmányok, hanem sokkal inkább úgy, mint valóságos jóslatok, isteni inspiratio által keletkezve. Ezen világosságban úgy látja a hit a messiási prófécziákat, mint eszményeket, melyek lényegben megvalósultak a keresztyénségben és az eképen tekintett prófécziákban nem csak egy, különben nagyon fontos adalékot talál a kijelentés bizonyítása, védelme számára; hanem egyszersmind és főleg egy nagyon fontos alkatelemet is, magában a kijelentésben; úgy fogva ezt, mint a kegyelem Istenének önkijelentését.

Ime! az utolsó megjegyzés vezet már bennünket értekezésünk tulajdonképi tárgyára, t. i. a héber próféczia jelentőségének kérdésére a kijelentésben. Ezen kérdés megvitatása azt kívánja, hogy a prófécziát két szempontból vegyük tekintetbe; t. i. nem csak úgy, mint az üdvigéretre vonatkozót, hanem úgy is, mint a törvényre vonatkozót. — Az utóbbi szempontból legyen elég az alábbi néhány megjegyzés, mielőtt áttérnénk az előbbi szempont tüzetesebb tárgyalására. Egy nagy szolgálat, mit a próféták a törvényre vonatkozólag tettek az, hogy ők különösen hangsúlyozák az erkölcsi elem fő-fő fontosságát, összevetve a szertartási elemmel, szemben azon uralgó irányzattal, mely fölébe helyezé a szertartásit az erkölcsinek. Mily kiváló helyet foglalt el a tiltakozás ezen irányzat ellen a prófétai világban, világos a prófétai iratok legfutólagosabb átolvasásából is, bővítködvén azok oly helyekben, melyeknek főszólya ez: „jobb az engedelmisség, mint az áldozat.“ Ily nyilatkozatok által a próféták a keresztyénségnek, mint a szellemi vallásnak voltak uttorói és egy oly vallásos forradalmat készítének elő, melynek eredménye a ritualismus eltörlésével és az Isten szellemi imadásának behozásával végződék. A próféták magok nem állottak öntudatos ellenkezésben a szertartási törvényvel, hanem csak azon tulzott fontossággal, melyet ahoz sokan csatolának, összehasonlítva a kötelesség nagy tárgyaival, melyek a tizparancsolatban voltak felmutatva. Ők rendesen úgy tekintették az áldozatokat és vallásos szertartásokat, mint egyszerűen ígéreteket az engedelmisség próba aranyának lefizetésére; és az, a mit ők nem tűrhetének az volt, hogy az emberek az ígéreteket tették a végrehajtások helyébe, hogy az ígéreteket az emberek által úgy vétettek, mint már végrehajtások. Azonban, míg ez teljesen igaz, nem lehet semmi kétség benne, hogy a ritualismus ellen intézett erőteljes tiltakozásaik által, egy oly idő eljöttének voltak a próféták öntudatlanul is előhírnökei, midőn a viszony Isten és az ő népe között tisztán szellemi jellegű fog lenni. Sőt vannak világos öntudatos nyomok azon igazság belátása felől, hogy a ritualismus nem lehet a vallás végérvényes formája. Talán a legvilágosabb nyoma találattik ennek Jeremiás jóslatában amaz ujszövetség felől, melyben háromféle áldások jelöltetnek meg, mint a szövetség jellemző vonásai, szemben a sinai szövetséggel, t. i. 1) az Isten törvénye, beírva a szívbe a táblák helyett; 2) az Isten ismerete oly egyszerűvé téve, hogy senkinek sem lesz szüksége mondania testvéreinek, hogy miben áll az; 3) a bűn teljes és örökké tartó megbocsátása. A három áldás közül a második — úgy látszik — a szertartási törvény eltörlésére irányul és arra, hogy a vallás a legtisztább szellemi imádsásra vitessék vissza.

Áttérve a próféczia jelentőségének tárgyalására az üdvigérettel kapcsolatban, elsöben is megjegyezzük, hogy minden okunk meg van annak feltevésére, hogy a próféták hittek az Isten kegyelmi céljában Izrael iránt és kötelességük fontos részének érezték eszében tartani azt Izraelnek, vigasztalás által a szerencsétlenségben és erősítő buzditás által a kísértés napjaiban. Egyetlen világos tény, mely mindenütt figyelmünkbe ötlük az ő irataik olvasásánál, elég már ezen pont eldöntésére. A próféta szeme örökké a jövő felé van fordulva; szive vigasztalást nem a mult emlékeiben keres, hanem a jövő jobb napjainak reményében. E tekintetben a héber próféta feltűnő ellentétben áll más népek prófétáival és költőivel. A pogány költészet aranykora a multba esik, a héber próféczia aranykora a jövőbe. Ez ellentét szoros figyelmet érdemel, szemben azon naturalistikus hypothesissal, hogy a szükségérzet lett volna a prófétai remények szülőanyja. Boldogtalan lévén a jelenben — mondja a naturalistikus felfogás — egy képzeleti jobb jövőben keresett a próféta lelke menedéket. Tetszetős theoria valóban; úgy de miért nem működött ugyanazon törvény az összes hasonló esetekben? Miért nem szül a szükségérzet eszményi reményeket minden más szerencsétlenségben szenvedő népeknél? A kivételes tény úgy látszik kivételes okot követel; és valyon minő kielégítőbb magyarázat adható itten, mint az, hogy a prófétáknak tudomások volt egy isteni célról Izrael iránt és Izrael által az egész világ iránt — egy isteni célról, melyről ők hitték, hogy bizonyosan meg fog valósulni; vagy, hogy még határozottabban fejezzük ki magunkat, minő kielégítőbb magyarázat adható itten, mint az, hogy az Ábrahám hivatása és az Ábrahámnak tett ígért szilárd hit és bizalom tárgyai voltak önáluk? Ha felveszük ezt, nagyon egyszerűvé és természetessé válik az egész dolog. — Akkor érthetjük könnyen, miért tekintik ők magokat, míg egyfelől igazság szolgálóinak, addig másfelől és még inkább, kegyelem szolgálóinak. Különösen érthetjük könnyen, miért fordultak ők, midőn a nép mult történelmének szemléleténél mindenütt csak a sinai szövetség megtörésének látták nyomait — a nép hűtlen lévén Istenhez és Isten büntetéssel látogatván meg a hűtlen népet — mindinkább növekedő előszeretettel a törvénytől az üdvigérethez s találtak ez utóbbiban oly reményalapot, melyet már kétségbeesésnek az előbbiben feltalálhatni. Nem láthatjuk-e az ily lelki magatartás alapját ama szavakban, melyekkel Mikeás így zárja be prófécziás könyvét: „Kicsoda olyan Isten, mint te vagy, ki elvészted a mi álnokságainkat és a te örökségednek maradvánának gonoszságát elhallgatod? Nem mint örökké tartja meg az ő haragját; mert gyönyörködik az irgalmasságban. Hozzánk térvén könyörül rajtunk; eltapodja a mi álnokságainkat; a tengernek mélyiséges örvényibe veti minden bűneinket. Nyilván megmutatod Jákóbnak tett fogadásodat és Ábrahámnak ígért irgalmasságodat, melyeket esküvéssel fogadtál vala a mi atyáinknak még a régi időkben.“ A naturalistikus kritika álláspontján azt mondja p. o. Pfeiderer, hogy „a Jákóbnak tett fogadás“ és „az Ábrahámnak ígért irgalmasság“ nem bírnak semmi tárgyilagossal valóssággal; hanem pusztán a prófétai lélek alanyilagossal szüleményei azok, beleírva mintegy az ősi történelembe. Természetesen azok, kik tagadják a természetfelettit, kénytelenek ily álláspontot foglalni el; úgy de az ily nézet mellett a prófétismus is megmagyarázatlan tünemény marad. Izrael vallásos fej-

lödésének folyama nem közönséges; a prófécia börtényésése igen nagy azon gyökérhez mérve, melyet annak a naturalistikus kritika akar kijelölni az ősi időkben.

Eljövén az idő, midőn már az ígélet evangélioma szükségessé lön és midőn már kellő méltánylással látszék az fogadandónak, a próféták, kiknek jóslatai meg vannak örökítve a prófétai könyvekben, fontos szolgálatot tettek több tekintetben, nem csak úgy mint hathatós hirdetői, de különöbben úgy is, mint hathatós magyarázói Isten kegyelmi céljának. Tevék ők ezt elsőben is az által, hogy oly eszmét terjesztének Istenről, mely összhangzásban áll amaz isteni céllal. — Hogy a próféták kiváló szerepet játszottak Izrael isteneszméjének fejlesztésében, az megengedettik minden részről. Sőt a naturalistikus írók még tulhajtják a szolgálatot, mit ők e tekintetben tevének; őket tartván azoknak, kik az isteni lény héber eszméjét megtisztíták a nemzeties particularismustól s felemelik Jahvet nem csak az istenek közötti legfőbb hatalomra és méltóságra, de egyszersmind az egyedüli istenség dicső magaslatára; egy szóval őket tartván azoknak, kik megtanították a világot az erkölcsi monotheismus fölséges tanára. E nézet kevesebbet tesz, mint teljes igazságot az előbbi időknek; a mennyiben nincs semmi alapos ok azon állításra, hogy a prófétai kort megelőzőleg, Jahve pusztán egy nemzeti Isten lett volna. — Az ellenkező bizonyítatik Exod. XIX. 5. által, melyet Ewald az ószövetség evangéliomának nevez: „most annak-okaért ha figyelmetességgel hallgatandjátok az én szövetséget, nékem léstek minden népek felett kiváltképen való népem; mert enyim mind az egész föld. Ti pedig lestek nékem papi országom és szentségem.“ Mégis igaz marad azonban, hogy a kijelentés történelmében a prófécia egyik különös tiszte abban állott, hogy hangsúlyozza a bálványimádó irányzatok ellenében a Jahve egyeduraságát s terjessze élénk és erőteljes vonásokban elő az egyedüli igaz Isten tulajdonságait, megkoszoruzván az egészet a kegyelem dicső tulajdonságával; és ily módon adván a világnak egy oly isteneszmét, melyet a száműzetés nagy prófétája (Ézsa. IX. 19.) méltán nyilvánít Izrael dicsőségének. Hivatkozván itten a száműzetés nagy prófétájára, megjegyezhetjük, hogy nincs is szükség tovább mennünk az ő próféciáinál a végre, hogy megtudjuk minő lény Izrael Istene. — Ezen csudálatos próféciák Istene ugyanis első sorban egy teremtő mind a természetben, mind a történelemben, létre híván mindkét körben, a természetében és a történelmében egyaránt, egyes dolgokat, melyek azelőtt nem valának. Ő a föld végeinek teremtője, az Izrael létrehozója; ő állítja elő az oly nagy jellemeket is, minő Cyrus, kik válságos időkben kiváló szerepet játszani vannak hivatva az emberiség ügyében. — Ő továbbá oly uralkodó, ki ellenőriz minden emberi sorsot és ki igazságban uralkodik mindenek felett, ebben különböztvén a szemita népek által imádott minden többi istenektől, kik, bár agy fogattak is fel, mint uralkodók, mint Baalok, nem uralkodának igazságban. — De ismét továbbá nem csak igazságos uralkodó ő, hanem egyszersmind a legfőbb uralkodó, egy souverain felség, versenytárs nélkül. — Ezen igazságot hirdeti a próféta, midőn ő úgy terjeszti elő Jahvet, mint a ki azt mondja: „ki a világosságot formáltam és a setétséget teremttem, békességet szerzek és gonoszt teremtek; én vagyok az Ur, ki mindezeket cselekedtem.“ Azonban Izrael Istenének legfényesebb tulajdonsága még

hátra van, még említésre vár. Ő ugyanis nem csak igazságos Isten, de egyszersmind Idvezítő; nem csak oly hatalom, mely az igazság javára működik, hanem oly jósaú lény, ki nem bánik az emberekkel büneik szerint, ki souverain szeretetében kegyelmi célokat formál és hajt végre; és ki jelleme ezen tulajdonságát fényesen illusztrálta Izrael kiválasztásában, és az ő összes bánásmódjában Izrael iránt, tekintve ennek történelme folyamát le egészen a babyloni fogság idejéig; és ki azt még fényesebben fogja újból illusztrálni a megszabadítás második nagy cselekménye által. — És nem csak Izrael számára idvezítő ő, de az egész világ számára is. Izrael arra választatott ki, hogy az igaz vallás hittérítője legyen az egész világ számára; hogy világossággul legyen a pogányokra nézve; megtanítván azokat, miként gondolkozzanak Istenről és elvívén hozzájuk az Isten idvességének örömét. „Én reám nézzetek, hogy megtartassatok földnek minden határai, mert én vagyok az Isten és nincsen több.“ Jahve nem csupán a zsidók istene, hanem a pogányoké is; azért mondja ő: „Imhol vagyok én; imhol vagyok én a népnek, mely az én nevről nem nevezetik vala.“

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

Dr. Hodge azt mondja tovább, hogy a theologia haladását kizárja azon körülmény, hogy „a létező hitvallás mindig magában foglal minden keresést, eretnekséget, vagy fél igazságot.“ Folytatólag elmondja aztán, hogy „a heresis kiválasztást jelent, tehát az igazság egy saját elemének, mint alkotó elvnek kiválasztását.“ Elmés beszéd ez Hodge szempontjából, de vajjon meggondolta-e ő teljesen mindazon következményeket, melyek ebből kivonhatók? Ugy tetszik, mintha azon tanból, hogy a hitvallás minden heresist magában foglal, az következne, hogy az egyháznak minden eretneket föl kell a maga ölébe emelnie legalább mindaddig, míg ott akarnak maradni és míg sajátlagos nézeteiknek, mint a hitvallás elemeinek, vagy mozzanatainak jogszerűségét vitatni akarják. Alkalmazva már e tételt a remonstránsok ügyére, az következik, hogy a dortrechtli zsinat helytelenül határozott, a mennyiben a kálvinisták és az arminianusok megmaradhattak volna ugyanazon egyházi társadalom körén belül. Sokan vannak napjainkban, kik azt hiszik, hogy nyerne vele a keresztyénség, ha az ezen pártok közötti vitapontokat kirekesztenék a hitvallásból és az iskolai tanácsokra utasítanák. Ezek közé tartozik vajjon Dr. Hodge? Munkájának több tétele mindenesetre erre mutat. — Azt mondja nevezetesen, hogy minden haladásnak bélyeget kell hagyni „az egyház énekes, imádságos könyvein, vagy gyakorlati életén,“ és mint példára Wesleyre hivatkozik. De Wesley arminianus volt s ebből úgy látszik, mintha az következne, hogy ő hymnológiája által jogot szerzett magának arra, hogy Kálvinnal és az ő tanítványával ugyanazon egyházban foglaljon helyet. Ha így véli a dolgot Dr. Hodge, szives örömmel fejezem ki hozzájárulásomat, de hozzá kell tennem, hogy nagymérvű haladásnak kell addig történni a theológiában, míg ezen véleményt általában elfogadják és hogy sok változást fog az előidézni, ha már egyszer ilyen

elfogadták. Mellékesen megjegyezve, hogy milyen távol áll a presbyteri világ e vélemény elfogadásától, az könnyen következtethető abból is, hogy egy arminiánizáló egyháznak az egyetemes presbyteri gyűlésbe való bebocsáttatása ellen komoly ellenvetéseket támasztottak az atlanti tengernek mind a két oldalán.

A Dr. Hodge által felállított azon tétel, hogy „a létező hitvallás mindig magában foglal minden heresist,” nagyon hizelgő bármelyik hitvallásra is alkalmazva. Az például egészen bizonyos, hogy a westminsteri hitvallás és káték nagyon csekély mértékben ismerik el az arminiánizmusban található igazság elemeket. Azok teljesen a kiválasztás tanának alapján épülnek. Csak eszmény az a hitvallás, mely minden eretnekséget magában foglal; épen úgy, mint Plató köztársaságát, sehol azt a földön feltalálni nem lehet. Olyan hitvallás az, mely most van alakulóban a vélemények harczának következtében s melynél a keresztyén egyház különböző felekezetei eszközül szolgálnak a gondviselés kezében, hogy mindenik adja meg az igazság valamely külön elemének a szükséges nyomatókat, úgy hogy mikor a processus végén e nagy synthesis el lesz már végezve, a jövőbeli újjászült egyház hitvallása valóban fel fogja magába ölelni a hitnek minden elemét, még pedig nem csak hallgatólagosan, hanem a hívő község reflektáló öntudatában is.

Mikor ezen egyesítés megtörténik, akkorra felvirrad már a millenium. Dr. Hodge ezen jövőbeli aeonra utal minden haladást a theológiában. — Addigi helyzetünk tespedő mozdulatlan s akkor valami ismeretlen változás történik velünk. „A keresztyén tanok nagy tömege, a mint azokat a multnak vitái megállapították s a lelkileg élő és a biblia után induló egyház hitelesítette s a mi jelenleg az evangéliumi keresztyénség közhitét alkotja, sem új tanok helyettesítése, sem lényeges módosítások által nem változtatható mindaddig, míg Krisztus második eljövételének ideje meg nem érkezik.” — Hasonló phrasisek más helyeken is fordulnak elő. Az Ur második eljövételére való ilyen hivatkozás pedig ezen összefüggésben mig egyfelől furcsa, másfelől könnyen zavarba is hozhat. Nem hiszem, hogy csupán azért hozatott volna be, hogy azon dogmatizmusnak adjon homályos alakban kifejezést, mely az isteni igazság minden titkait tudni véli. Azt látszik az magában foglalni, mintha azon időre új világosság adatnék nekünk, mely módosítaná és pótolná a mi jelenlegi tudásunkat, vagyis hogy Dr. Hodge hiszen a theologia haladásában, de az ő haladás felőli felfogása tisztán eschatologikus. Időközben tehát nem történhetik lényeges változás, és ha Krisztusnak második eljövetele ezer esztendeig is elmarad, az egyház hitének és ismeretének ugyanazon állapotban kell maradnia. — Sőt a hitvallás is változatlan marad, ha Dr. Hodge nézete jut uralomra, mert „a hitvallások javításának pusztja lehetősége minden esetben megengedhető s csak az volna helytelen, ha létező, vagy valószínű történeti föltételekkel szemben hangsúlyoztatnák a javításnak szükségességét.” — Az egyház tehát nem gyakorolhatja ezentúl lelki erejét hitvallások összeállításában, hanem a missziói munkában, a keresztyénség terjesztésére kell minden erélyét fordítania. És mikor Dr. Hodge ez által bizonyos határokat von a keresztyénség tevékenysége elé, úgy látszik, az amerikai legtöbb egyháznak nézetét fejezi és egy nemzet hangulatáról tesz bizonyosságot, mely a maga egész energiáját

gyakorlati irányban arra fordítja, hogy a sivatag pusztát termékeny mezősséggé változtassa át. Mig azonban ezen eszmény megvalósítása egyidőre célját képezheti az amerikai testvérek törekvéseinek, szomorú kilátás lenne ez reánk nézve, kik az Atlanti tenger innenső oldalán lakunk, kik előtt mint hajlandók vagyunk hinni, azon magasabb cél is lebeg, hogy a keresztyénség kívánalmait hozzá alakítsuk az újabbkori gondolatirányzatokhoz. — És ezen mi korunktól Krisztus második eljövételéig ne volna törvényes az ilyen munka? Az volna tehát az egyháznak sorsa, hogy a rabbinismus szomorú korszakát élje át s a Messiás eljövételében reménykedjék meghatározhatatlan időig? Ki hiszi azt, hogy ez volna az egyháznak sorsa? Ki hiszi azt, hogy az egyház, vagy akár a hit is megállhat ilyen feltételek mellett? Az olyan rendszer, mely nem változik, holt rendszer s nem lehet más sorsa, mint az, hogy megszűnjék. Bizonyára „az, a mi nem képes többé haladni, folytathatja létezését, de megszűnt élni. De a vallásnak élnie kell, új alakzatokba kell lépnie, hogy megfelelhessen feladatának.” Milyen művészi a haladásnak ezen eschatologiai felfogása! Mit hozhat az Urnak második eljövetele egyebet, mint az olyan mozgalmaknak összefoglalását, melyek folyton haladnak elő a gondviselés folyamában? Mennyire különbözik e felfogás Pál apostolétól, ki folyton megújuló dicsőséget látott az egyházban az Urra halmoztatni az által, hogy ő folyton növekvő belátást enged meg a keresztyéneknek Isten kegyelmi szándékaiba, Krisztusnak szeretetébe, a mi mind a világnak javára szolgál. Ha az Ur második eljövételéig kell várunk, hogy növekedjünk Istennek ismeretében, akkor annál jobb, minél hamarabb bekövetkezik azon felséges esemény. Okunk van akkor arra, hogy mind újabban és mind sürgetőbben imádkozzunk: „jövel hamar, Uram Jézus!”

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Zsoltár költészet.

XXII. Zsoltár.

1. Én Istenem, erős Isten!
Miért hagyál el engemet?
Ki megtartott kiben hittem:
Nem hallod-e szóm te meg?
Nap ha kél, ha jó az est,
Téged hívni én nem késem;
Ah! de mind hiába esd,
Hozzád buzgó könyörgésem!
2. Óh Te szent vagy, s Izraelnek
Dicsérete glóriád;
Szent dalt együtt énekelnek
Hiveid fényt vonva Rád.
Benned biztak eleink
S gyalázatba nem esének;
Téged hívtak esdve mind,
S Te eljövél segítőnek.
3. Én pedig csak féreg vagyok,
Nem is vagyok ember, én;
Útálnak a kicsik s nagyok,

Csúfolva gyül mind körém ;
Félre vonják ajkukat,
Ingerkednek, szidalmaznak ;
Fejök csúfos bókot ad ;
Vége nincs a gúny-halmaznak.

4. Azt mondják : „Ez hitt az Úrban,
Szabadítsa meg, nohát !
Dolga ime most balul van,
Tőle várja jobb sorát,
A láthatlan mentse meg :
Az, az ő hü pártfogója !“
Igy kötődik e sereg
Gúny nyilat rám ekép szórja.

5. A midőn el voltam zárva
Anyai öl rejtékén ;
Te keltettél e világra,
Te általad élek én,
Te biztattál engemet
A legelső eszmélelnél
Már, hogy anyám emtetett,
Erős Isten védem lettél !

6. Ne légy tőlem most se távol,
Mert a nyomor van velem,
S ki kimentsen sanyarából,
A megmentőt nem lelem !
Im megkönyékeztenek
Vad csordái a pusztáknak
És üldözni kezdenek,
S mint oroszlán száját tátnak.

7. Inségemben könyet ontok
Ugy pataksom mint az ár ;
Testemben a kinzott csontok
Össze rontva, dulva már.
Szivem olvad mint viasz,
Égő kinom olvasztgatván ;
És erőm is mind elasz ;
Már cseréppé száradok tán !

8. Az inyemhez ragadt nyelvem,
Szomjuságtól epedez ;
Halál pora, hogy bényeljen
Rám támadtak orv kezek,
A gonoszok serege
Körülfogva tört gazul rám ;
Vas szögekkel átvere,
Tagjaimon sebet fúrván.

9. Megszámlálni is lehetne,
Ugy kiállnak csontjaim,
S ők tréfálnak rám nevetve,
Szét dult testem romjain.
Ők tevének osztozást
Rongyain e test mezének ;
S mert csak egy volt a palást,
Sorsot rája ők vetének.

10. De Te ne légy messze tőlem
Erősségem jöjj hamar !
Fegyver zörren im körülöm
Gyilkos fogak éle mar.
Im kinlódom egyedül
E nyomorban melybe estem ;
Jöjj Uram Te védelmül,
Szabadítsd meg lelkem, testem !

11. Rám les im az éh oroszlán,
S minden földi, légi vad
Hallgass meg és siess hozzám,
Uram ! el ne hagyd fiad !
Tarts meg, hogy szent nevedet
Hirdethessem, énekelvén
Testvéreim közepett
Dicséret és hála nyelvén.

12. Szent énekben dicsérvétek
Az Úr nevét, nosza ! ti
Istenfélő kegyes népek,
Izraelnek magzati !
Mert im hátra nem tevé
A szegényt és nem utálta ;
Arczal fordult ő felé,
S meghallgatá ha kiálta.

13. Azért buzgón énekelem
Dicséreted Uram, itt,
Hol egy hívó nyáját velem
Egy akolba gyűjt a hit.
És ha tettem fogadást,
És ígértem megtartását ;
Mostan azt leróni lásd,
És hived is mind lassák !

14. Megelégszik, hogy ha evett
A szegény a nyomorult ;
Ki róla zeng dicséretet,
Földi jókra nem szorult.
Ki keresi az Urat,
Annak bére örök élet ;
Annak lelke megmarad,
Bárha minden semmivé lett !

15. Merre terjed dél határa,
S észak, nyugot és kelet :
Az erénynek tér utára.
S imád minden tégedet.
Rólad lesz emlékezet,
Kie e föld birodalma ;
Féli sujtoló kezed
A pogány is, meghajolva.

16. A ki duszkáll a bőségben,
A ki porban henczereg ;
A ki ragyog dicsőségben,
A ki búsul vagy beteg :
Hozzad fejet hajtva tér,

Mind imádnak, mind uralnak.
És ha éltük véget ér,
Fiaikra száll uralmad!

17. Ha bezárul sirjuk gödre,
Uj ivadék sarja kél,
S igazságod mind örökre
Él a földnek népinél.
Ha mi el is porladánk,
A jövődő áld érette,
Mondván: hogy volt gondja ránk,
Hogy im, Ő ezt cselekedte!

Kolosy Elvira.

Legyen szabad e t. lapok olvasóinak bemutatnom e Zsoltárt. — Szerzője egy ifju leány! Kit a kegyelem Istene azzal koronázott meg, hogy — olvasgatván az életnek könyvét, abból — Dávid után e képen énekelje az Ő dicsőségét. Van nálam ilyen több is, egyik ragyogóbb a másiknál! s ha a t. szerkesztőség megengedi, időnként egyet-egyet küldendek!*)

Kálmán Farkas,

Őszinte szó a káplánsági kérdésben.

Néhány év előtt aggodalom volt általánosan egyház kormányzóink szívében theologus ifjaink csekély száma miatt, az akkori körülményekből következtethető volt, hogy képzett lelkészeink nem levén elegendő számban üresedésben lesznek egyházaink.

Ez aggodalom elmúlt, lelkész képezészeink száma koronként annyira megsaporodott, hogy jelenben már az iránt van, vagy lehet, ugy látszik aggodalom, hogy végzett theologusainknak nincs alkalmazási helyök, s kénytelenek magánzólag élni.

Hallomás után irom, hogy vannak végzett theologusaink állás nélkül, ennél fogva hiányzik náluk leendő fontos hivatalukra szükséges gyakorlás megszerzése.

Mint régeb, ugy jelen időnkben is aligha nem bizonyos az, hogy lelkészi pályára legnagyobb részben szegény vagy középsorsu szülék gyermekei szánták, és képezték magokat, és valóban nehéz körülmények leküzdésével végezheték be tanulási pályájukat. Most pályájuk végeztén még borusabb állapotuk, helyzetük, ha káplánságra hosszabb időig kénytelenek jövedelem nélkül várakozniok.

Anyaszentegyházunk szellemi s erkölcsi érdeke követeli, hogy végzett theologusainkról gondoskodás, intézkedés történjék azon időre is, míg azok káplánságot nyerhetnének.

És épen e tárgyban hozom nyilvánra véleményemet röviden, egyszerűen.

Végzett theologusaink, míg káplánságot nem nyerhetnek, tanulóknak — deákoknak — tekintessenek és tartassanak. E szerint részesülhessenek azon javadalmakban, melyeket élveznek a tanuló theologusok. Jelesül ünnepi követségbe mehessenek, ez annyival inkább megadható, és megengedhető, mert a jogászok, és gymnasiumiak eltiltatván az ünnepi szolgálattételtől, gondolom sok egyházaink óhajta nem teljesíthetők, melyek ünnepi követeket sze-

*) Szívesen fogadjuk.

retnének látni, s hallgatni szószékükön. — Ez intézkedés örömet adna egyházainknak.

Részeltessenek továbbá a convictus jótéteményében legalább pótdíj fizetés mellett.

Ösztöndíjakra ök is pályázhassanak. Nem tudom bizonyosan csak gondolom, hogy a pálya bevégezte után nem pályázhattak.

Egyházainkban sokszor történik időközben tanítói üresedés, alkalmaztassanak tehát ideiglenesen tanítóknak, gyakorolván magokat azon idő alatt az egyházi szolgálatok teljesítésében is, és ezen idő számittassék be nekik káplánsági időnek.

Ez intézkedés semmi áldozatot sem követel, haszna áldásos lesz.

Ha ily módon gondoskodás lesz végzett theologusainkról, nem lesznek ök terhére szüleiknek, vagy rokonaiknak, reményteljes képpel néznek jövődjök elibe, bú, aggodalom nem emésztí szívetket, buzgalommal készülnek fontos rendeltetésökre.

Itt az idő, tenni kell végzett theologusaink érdekében, tegyünk pedig minélelőbb. Bis dat, qui citó dat.

Feltárom nézetemet, adja istenünk, ne legyen kiáltó szó a pusztaban igénytelen szavam.

Szóljanak mások is mert mégérdemli e tárgy, mi jó, üdvös, és hasznos, fogadjuk el, és tartsuk meg bármely kis paránytól származik is az.

K. Hajdu Lajos.

A m.-szigeti lyceum és az államsegély.

(Vége.)

Közelebről a kérdés lényegére nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy ha a szigeti lyceum pártfogósága reményt táplált volna, vagy táplálna az iránt, hogy a superintendia képes lenne anyagilag iskolánkat a közel jövőben a tanügyi bizottság által körvonalozott színvonalra is emelni, minden valószínűség szerint lemondott volna vagy lemondana az államsegély igénybe vételéről. — De hát lehet-e reménye? van-e ennek a reménynek (ha mégis volna egy piczi) a semminél alig többet érő egyéb alakja annál, mint-hogy a közelebbi tanügyi bizottsági gyűlés felkérőndőnek véleményezte a konventet arra nézve, hogy ez a kormánytól a meglevőnél több államsegélyt kérelmezzen a superintendia részére a végből, hogy középiskoláit gyámolithassa?

Ha tehát erre nincs remény, kérve kérjük ugy a superintendia, mint a konventet, hogy ne ellenezze vagy ne halogassa ad graecas calendas az államsegélynek iskolánk által igénybe vételét s ne tegye kockára a kisebb érdekért a nagyobbakat az által, hogy az autonomiának körömszakadtig való védelmezésében a vízzel együtt a cse-csemőt is kiöntse.

Nagyra becsüljük mi is az autonomiát s annak bármely kis részbeni megcsönkítása keserü lapdacs gyanánt szolgál nekünk is, ámdé leakarjuk ezt nyelni azért, hogy a betegségek nagyobb fokát, válságossá lételet elkerüljük.

Vegyék tekintetbe ennél fogva egyházkerületünk illetékes férfiai ügyünknek minél előbbi jóakaró megoldásánál még a következőket:

1. Többet ér egy erős iskola felekezeti szempontból is az autonomia némi megcsonkításával, mint az autonomia iskola nélkül, vagy egy elgyengült iskola mellett.

2. Ez a kormány az, a melytől még legtöbb jóakaratot várhatunk iskoláink ügye iránt.

3. Akkor bánhatjuk meg, hogy nem vettük igénybe az állam segélyét, a mikor egy olyan kormány jöhet, a mely nem csak erre nem lesz hajlandó, hanem kiméretlen kezekkel fog belenyulni azon iskoláink ügyeibe, a melyek a törvényszabta kellékeknek meg nem felelnek.

4. Az államsegélynek iskolánk által meg nem nyérése minden magyar hazafiban sajnálatot, ellenségeinkben pedig kárörömet ébresztene.

5. Ugyanaz a körülmény az egyházkerület, sőt az egész ref. egyház ellen a felekezeti ségen túl emelkedni nem tudó szükkeblőségnek vádját költené fel sokakban.

6. Az előzőkkel ellentétben igazoltatnék az, hogy a mi egyházunk mindig képes a magyar nemzeti és kulturális érdekeket elibe tenni a felekezeti érdekeknek, vagy legálább összhangzatba hozni ezeket azokkal.

7. Iskoláinknak a maga körében sincs ez idő szerint semmi kilátása arra, hogy jövedelmeit szaporithassa.

8. A mostani anyagi helyzetben, a rövid időn elkerülhetlenül beálló válságnak nézünk elébe, — mert

9. Iskoláinknak a törvények által kívánt külső belső felszerelésére képtelenek vagyunk; — s mert

10. A tanárok 750 frnyi csekély javadalmazásuknál fogva nem fordíthatják összes munkásságukat tanári hivatásuknak, minden tekintetben és minél tökéletesebb betöltésére, — s mert

11. Városunk egyike a legdrágább vidéki városoknak, melyben p. o. a lakások ép oly drágák, mint Debreczenben, az élelmi cikkek pedig jóval drágábbak, — s mert

12. A r. katolikusok 4 oszt. gymnasiumának léptenyomon megtörténhető kiegészítése esetében, minden versenyre képtelenek lennének.

13. Iskolánk népessége csak fele részben magyar s csak negyed-ötöd részben ref. magyar nemzetiségű, mely népességnek körülbelől kétharmadrészét elveszíténök az előző pontban foglalt eset beálltával.

14. Mármárosi egyházközségeinkből, a szigetit kivéve, alig van iskolánkban 2—3 növendék; a mi első sorban az alumnum hiányának tulajdonítható, minélfogva ennek is felállítása égető szükségét képez.

15. A szerződés felbontható lenne, mihelyt nagyobb veszély fenyegetne, vagy mihelyt a szükséges alapot innen vagy onnan előteremthetnők.

16. Félő, hogy a dolognak ellenzése a felsőbb forumok által, sajnos collisiókat, sőt válságokat idézne elő igazán felekezeti szempontból is.

Mindezeknél fogva reménylünk, hogy a főtiszt. superintendens mélt. konvent intéző férjai nem csak akadályokat nem görditenek a szigeti lyceum által kitűzött célutjába, hanem a hosszadalmas processusoknak is lehető rövidítésével, már a következő iskolai évre kedvező megoldásra juttatják azt.

Ezt várja a pártfogóság, ezt a megyebeli összes hazafias lakosság.

Ellenkező esetben a felelősség azokat fogja terhelni, a kik en e nagyfontosságú dolog érvényesítése mulni fog.

Géressi Imre.

A „családkönyv ügyében“ czimű czikkhez.

(Vége.)

Leírásom illusztrálására mellékelek egy és pedig az Sz. betűből az I-ső családivet, azon megjegyzéssel, hogy a családiv minden lapján szintén 20—20 vonal van.

1. szám.

Szemes József családive,

lakik Makón, 1688. szám alatt.

N é v	Vonatkozási szám	Éve és napja			vallás	foglakozás	J e g y z e t
		a szü- tésnek	az egybe- kelesnek	a meg- halásnak			
apa: Szemes József		1506. márcz. 9.	1830. január	1860. márcz. 1.	ref.	ko- vács	
anya: Király Sára		1813. jul. 17.	3.	1859. aug. 3.	ref.		
Lajos		1831. márcz. 27.	—	meghalt Szegeden	ref.		Szegedre költözött ki, s ott elhalt
János		1833. jun. 17.	—	1835. aug. 29.			
Juliánna	gyermek- ek:	1836. decz. 20.	—	—	ref.		törvénytelen szülés által családot alkotott. Sz. 596.
Eszter		1839. okt. 1.	1865. nov. 7.	—	ref.		1. férje Rácz András R. 69. 2. „ Kiss József K. 265.
József		1842. febr. 10.	—	1844. márcz. 8.			
Rozália		1848. decz. 2.	1868. decz. 9.	—	ref.		férje Mészáros István M. 265.

Ez iven a vonatkozási rovat nincsen betöltve, mert a családoknak, melyből az apa és anya leszarmaznak, nincsen családive. Családkönyvem 1830-on kezdettem. De már Juliánna törvénytelenül családott alkotott leány családivén a „vonatkozási szám“ rovatban Sz. 1.; Eszter első házasságra lépésekor ugyan e rovatban Sz. 1., második házasságra lépésekor pedig Sz. 1. és R. 69. van beiktatva, az első szám a családott jelöli, melyben előbb családtagként élt. — S ez eljárás alkalmaztatik mindenütt.

Ha a családtagok valamelyike meghalt, házasságra lépett, vagy törvénytelenül családott alkotott, annak nevét megjegyzem, mint mondani szokták „kipipázom“ s e mód folytán a legelső rátekinetéssel fölismerhető, hány tag él még a családban — s ezen eljárás a „sorszám“, „fogyatkozás“ vagy „lélekszám“ rovatok különben is csak munkát szaporító alkalmazását feleslegessé teszi.

Ha a családapa hal el: az utolsó gyermek neve alá huzott kettős vonallal az ivet lezárom.

Ha a család tagjai elhalás, vagy házasságra lépés, avagy családalkotás által már mind kiszarmaztak: az ivet átkeresztezem.

Ha a családfő második házasságra lép: az első házasságból született utolsó gyermek után a bejegyzést folyta-

mazkodtak, — tétetett panasz az eljárás nehézségei ellen. Némelyek a tavalyi járulékok beszédését lehetetlenségnek nyilvánították, a vagyontalan osztály teljes fölmentését kívánták, a szegény egyházak további házalásai és kéregetései ellen tiltakoznak, sürgetni kívánják a conventet, hogy vesse közbe magát az állami segélyeztetés érdekében s a méltányosság és törvény alapján követelje e nemü egyházi szükségseinknek országos forrásból való fedeztetését stb. Mező-Berény és Sámson kerekén megtagadták a közalaphoz járulást. Vésztőn a presbyterekkel ez ügyben tanácskozni sem lehet. Némely egyházak átlagot ajánlottak a járulékok helyett. Az egyházmegye kimondta, hogy a törvényt és utasítást mindenütt meg kell tartani, s az ellenszegülők ellen a záros határidő elteltével a végrehajtás szigora alkalmazandó. De hogy ez eljárásnak nem lesz-e helyenként igen szomorú következménye az alföldi reformátusságra nézve? azt senki sem tudja megmondani, annyival kevésbé, mert az ekkép in optima forma megjelenő adóemelés ellen a lakosság könnyen szélsőségekre ingerelhető, s a zavarosba halászni kívánók, a demagógok, az unitárius és nazarénus apostolok, mint a példa mutatja, lesve lesik az ilyen alkalmakat. Különben a beérkezett ívek egy bizottságnak adták ki megbirálás végett, mely ez ügyben egy újabb gyűlés előtt tesz véleményes jelentést.

Nagy fontosságú a konfirmációi és ismétlő iskolai vallás tanítás ügyében hozott végzés. E szerint utasítatnak a lelkészek, hogy a konfirmáció oktatást személyesen magok teljesítsék s az ismétlő iskolai és az iskolából kikerült ifjúság számára bibliai órákat rendezzenek, megengedtetvén, hogy gyülekezeteikkel egyetértve ezen teendőket a vasárnap délutáni káté magyarázat és a köznap délután isteni tisztelet helyébe igtassák, mely esetben e vallásórák a lelkész által mondandó ima s a jelenlevők éneke kíséretében a felnőttek szabad részvétele mellett tartandók meg. Az ez alkalommal való énektanítás a kántorok és isk. tanítók kötelességévé tétetett. A keresztényen jótekonyság gyakorlása tekintetében határozatott, hogy az egyházak, a mennyiben még szegény-árva alapjuk nem volna: olyat létesíteni s azt folytonosan gyarapítani a helyi körülmények szerint legalkalmasabb módon tartoznak, a lelkészek népesebb gyülekezeteiben köteleztetvén, hogy e célból társadalmi téren is minden lehetőt kövessenek el s jótekonny egyesületek létrehozása által is működjenek közre. — Az egyházkerületnek javasoltatott, hogy a család-könyveket, a szerint a mint azt Makón Szöllősi A. atyánkfia szerkesztette, hozza be az egész kerületbe, s a nagyobb egyházakat kötelezze, hogy azok elkészítésénél a lelkészeknek kellő segély nyújtással legyenek. A belső emberek használatában levő egyházi földek beruházásai felől is igen méltányos és gyakorlati rendszabályok hoztak, melyek tüzetesebb ismertetésre méltók lennének, ha rá időnk és terünk volna. Tanácskozási ügyrend és szabályok is készítették, mert ezt a divat és törvény úgy kívánja; valamint megállapítottak azon módozatok és kérdő pontok, melyek szerint ezután az egyházlátogatás teljesítendő s az egyházakról szóló statisztikai jelentés évenként szerkesztendő lészen. A tisztán helyi vonatkozású ügyek közül megemlítjük a Szentesre tartozó végzést, mely minthogy hasonló esetek másutt is fordulhatnak elő. Itt a határhoz tartozó Fábian-Sebestyén nevű pusztá, mely

jobbára nagy birtokosoké, hogy a szentesvárosi adótól szabaduljon, külön polgári községgé alakult, s a pusztai birtokosok, kik egyébként jobbára Szentesen laknak, azon a czímen követelték, hogy a szentesi ref. egyházi adótól is mentessenek fel. E követelésnek az egyházmegye nem engedett, minthogy egyházi tekintetben Fábian-Sebestyén Szentestől nem vált külön, sőt azzal régen úgy, mint ujabban is egyformán adózott. stb. Törvényszéki ügy volt három. A szapárfalvai lelkészválasztás ellen némelyek óvást adván be, az elvetetett s Rácz Károly elválasztott lelkész megerősített. Nagy Bálint h.-mező-vásárhelyi segédlelkész s községi iskolai tanító, ki felsőbbjei tilalma ellenére a h.-mező-vásárhelyi egyházunkat megtámadó unitáriusoknak folyton predikált, engedetlensége miatt lelkészi jellegétől megfosztatott; Csenki Lajos itteni néptanító pedig hivatalára való képtelensége okán állásától elmozdítottatott.

A gyűlést megelőző este Lelkészi Egyesületünk ülésezett, mely alkalommal Erdős József pancsovai lelkész atyánkfia Zwingli életrajzáról és jellemzéséről olvasott egy talpraesett művet. Vallásos Iratokat Terjesztő Társulatunk kiadványai fájdalom, nem örvendenek olyan kelendőségnek, mint minőre számítottunk. Különösen a közeli s távoli lelkésztársak igen kevés kivétellel közönyösek maradtak vállalatunk iránt. Ha meggondoljuk azt, hogy mily óriási tevékenységet és sikert fejtenek ki a kath. plebánus urak a Szent István és Szent László Társulatok kiadványai terjesztésében s aztán magunkra tekintünk: megdöbbenünk és eszünk megáll a jelenség felett. Az a néhány ember, a ki a munka szellemi és anyagi terheit viseli, ha így marad a dolog, nem bírja soká és aztán bárki elképzelheti, hogy mi következik! Legközelebb nyomtatott felhívás fog e tárgyban szétküldetni. A társulat ügyvivője utasítottatott, hogy Zwingli életét a nép számára röviden, de vonzó modorban írassa meg s nyomassa ki — ha pénze lesz rá. A krassóvidéki emlékiratra az egyházmegye által kijelölt lelkész atyánkfia elkészíté véleményes javaslatát, mely gyökeres változtatást proponál, a debreczeni főiskola kormányzatában; annak tárgyalására azonban már nem jutott idő. Ugyanezen ok miatt nem tartatott Özvegy-árva pénztári gyűlés sem. Nem sokára újabb gyűlést kell összehívni a békési papválasztás és a közalap ügyében.

A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A szatmári ev. ref. egyházmegye folyó hó 2-án és 3-án tartá tavaszi közgyűlését, a szatmári ref. gymnasium tanácstermében. Már April elsején egymást érték városunkban a vidéki lelkészek s egyházi képviselők; 2-án pedig kora reggel megtölték a gymnasium előtti térséget s az édes viszontlátás s kölcsönös üdvözlés örömevel hullámozott föl, alá s oszlott csoportokra az érdeklődők nagy serege. Fent a tanácsteremben az „atyák“ nyolcz óraker már együtt voltak s 10 óráig hányták-vetették a fontosabb ügyeket. Tíz óraker adott jelre megindult az alatt távozók csapata is, a gyűlés színhelye felé, hova azonban többen nem férközhettek bé a nagy sokaságnak miatta. Mikor a termet telidesteli

tom, második feleség nevét a következő rovatba bejegyzem, a név fölé „2-dik feleség“ megjegyzést írok s az iv második rovatában az „anya“ szócska elé oda írom „első feleség“ és (anya). Ha a második házasságból gyermekek származnak, a „2-dik feleség“ szó után beiktatom „és anya“ s a született gyermekeket folytatólágon sorrendben bejegyzem.

A születési helyet — a születési rovatba csak azon esetben jegyzem be, ha az illető nem Makón született.

Ismétlem, hogy minden család részére külön lap van nyitva, s igyekeztem úgy a családívek, mint a betűsoros mutató példányainak szerkesztésében, összeállításában a könnyen áttekinthetőséget és egyszerűséget keresni.

Ugy vélem, eljárásomat s az alkalmazott módot megismertetnem, s kellő világításba helyeznem sikerült. Fogadják tőlem a válasz e módját kedves tisztársaim szeretettel.

S mielőtt cikkemet bezárnám, kijelentem, hogy nekem, midőn „12 év után“ című cikkemet írtam, a h. böszörményi és h. nánási családkönyv készítési törekvéseken kívül sem már kész, sem folyamatban levő családkönyvekről tudomásom nem volt. — Azóta megtudtam, hogy Nagyszalontán Szél Kálmán református lelkész ur és Körmenten Turcsányi András ágost. hitv. lelkész ur hasonló munkát teljesítenek, a főtiszteletű dunántuli reform. egyházkerület pedig múlt 1883-dik évi június hóban tartott közgyűlésében a családkönyvek kötelező behozatalát az egész egyházkerületre kimondotta.

A „protestáns egyházi és iskolai lap“ f. évi 10-dik számából pedig örömmel értesültem, hogy a nagyszékelyi német ajku reform. egyházban, Németországból beszárnozott lelkészének néhai Keck Jákób urnak munkája által 120 év óta, — ugyanazon lap 7-dik számából megtudtam, hogy Tisza-Tarjánban 10 év óta, Berzéten 30 év óta megkészült családkönyvek vannak. Midőn a megelőző — már rég porló atyafiak emléke, s a még élő atyafi iránt teljes elismerésemet és tiszteletemet nyilvánítanom, s a netalán már létező, vagy munkában levő családkönyvekről adandó tudósítást az illetőktől tisztársi szeretettel s rokon érzettel kérném: bátor vagyok föl hívni a „12 év után“ című cikk olvasóit, legyenek szivesek figyelemre méltatni, hogy én nem valamiféle kezdeményezési dicsőség arrogálásából írtam volt, hogy a legelső, hanem hasonló szándék, törekvés és munkálkodás föltételezése mellett, félénken csak is annyit mertem kockáztatni: talán országunkban a legelső családkönyv készen van. És ezt a figyelmet kérem azért, hogy a berzétei családkönyvről tudósító hamvai lelkész atyánkfia hibájába senki ne essék, ki azon általam kiejteni nem mert állítást adja ajkaimra, hogy országunkban a legelső családkönyvet elkészítettem. Ezt mondani nem merésztem.

És hamvai lelkész atyámfia „a legelső családkönyv“ című cikkére csak azt jegyzem meg, hogy boldog emlékü Maklári Pap Lajos ur — kinek nevét, az egyházi téren végzett neves munkálkodásáért oly sokakkal teljes tiszteletben tartom — az 50-es évek közepe táján a „protestáns egyházi és iskolai lapban“ a „családkönyvekről“ vezércikket azon egyszerű okon nem írhatott, mert a nevezett lap csak 1858-ban és így az 50-es évek végén támadott új életre; — de nem is irt ilyet soha 1869-dik évi május 25-én bekövetkezett halálaig. Magára a berzétei családkönyvre vonatkozólag pedig egészen illetékes és oly helyről, hová e családkönyv egy mintalapjának megküldése iránti kérelemmel

kopogtattam volt be, azon választ vettem, hogy az „1854-ik évben készíteni kezdett berzétei családkönyv oly mű, mely még kezdetleges és mintául senkinek nem szolgálhat. Azt az elméletileg megirt előjáró beszédet, melyben a családkönyv értékét, becsét ajánlja, sehogyszem érdemli.“

Makó, 1884. márczius 12.

Szöllösi Antal,
ref. lelkész.

A békésbánati ref. egyházmegye közgyűlése.

A békésbánati egyházmegyének Békésre kihirdetett közgyűlése H.-mező-vásárhelyen tartott meg e hó 1—3 napjain a miatt, mert az egyházmegyei elnökség a békési papválasztás pere ügyében nem akarta, hogy a helyszínen hozassék ítélet; bár utólagosan úgy ütött ki a dolog, hogy ily ítélet hozatalra Vásárhelyen sem került a sor; mert közbejött akadályok miatt, az előzetes vizsgálatot megtartani nem lehetett.

Mindamellett voltak a gyűlésnek más nagy számú és igen nagy fontosságú tárgyai, úgy hogy azokat a négy tagból álló jegyzői kar, alig győzte előterjeszteni, a gyűlés pedig letárgyalni.

A gyűlés megnyitására, melyet Szabó János esperes és gr. Rádai Gedeon egyházmegyei gondnok teljesítettek, nagy számmal sereglett fel a nép azon alsó osztálya, mely különben magát ily alkalmakkor mutatni nem szokta. A főgymnasiumi ujonnan épült diszes nagy terem zsufolva volt főleg a társadalom azon elemével, mely itt a téli zavarások előidézésénél felhasználtatott. Jobbára a külvárosok elégületlenei, kiknek magaviseletük és ábrázatuk látszék elárulni, hogy valamire készülnek s várnak valamit a gyűléstől. S vártak is nyugodtan és illedelmesen 12 óráig; mikor, — látván, hogy rájuk nem kerül a sor, — csoportosan eltávoztak. Egy közülök bizalmas körben oda nyilatkozott, hogy „azért mentek ők oda, hogy megmondják az urak előtt, hogy az unitáriusok most már megcsendesültek, s nem is kívánják többé az új templomot; hanem ha ezt nekik nem adnák, az öreg templommal is megelégednek; az iskolák közül azonban a kanális partit*) kívánják.“

A kerület rendeletéből tanácsbiráink még tavaly lemondván, mindnyájan újra megválasztattak. Túri Dániel berényi lelkész atyánkfia azonban hajlott korára való tekintetből a választást nem fogadván el — a tiszti karból áldás kívánatok közt elbocsáttatott, s helye Pap Mihály gyulai lelkészszel töltetett be. Ő és Fekete Mártoncsongrád megyei főjegyző, ki az egyházmegyén aljegyzőnek választatott meg, ez alkalommal tették le a tiszti esküt, s mint jeles munkaerők és buzgó férfiak örömmel üdvözöltettek hivatalukban.

A közalap irányában gyülekezeteink nagyobb része készséggel igyekszik kötelességét teljesíteni. Az aláírási ivenek eddig 6264 frt van megajánlva; de némely egyházakból, — bár a munka folyamatban van, — az ivenek még nem érkeztek be az espereshez. Pénz még csak 2656 frt küldetett be, mely a M. Földhitelintézethez is áttétetett. Több egyházak részéről, — melyek azonban az utasításhoz alkal-

*) Nem rég épült, s csak mintegy 24 ezer forintba került!!

mazkodtak, — tétetett panasz az eljárás nehézségei ellen. Némelyek a tavalyi járulékok beszédését lehetlenségnek nyilvánították, a vagyontalan osztály teljes fölmentését kívánták, a szegény egyházak további házalásai és kéregetései ellen tiltakoznak, sürgetni kívánják a conventet, hogy vesse közbe magát az állami segélyeztetés érdekében s a méltányosság és törvény alapján követelje e nemü egyházi szükségünknek országos forrásból való fedeztetését stb. Mező-Berény és Sámson kerekén megtagadták a közalaphoz járulást. Vésztőn a presbyterekkel ez ügyben tanácskozni sem lehet. Némely egyházak átlagot ajánlottak a járulékok helyett. Az egyházmegye kimondta, hogy a törvényt és utasítást mindenütt meg kell tartani, s az ellenszegülők ellen a záros határidő elteltével a végrehajtás szigora alkalmazandó. De hogy ez eljárásnak nem lesz-e helyenként igen szomorú következménye az alföldi reformátusságra nézve? azt senki sem tudja megmondani, annyival kevésbé, mert az ekkép in optima forma megjelenő adóemelést ellen a lakosság könnyen szélsőségekre ingerelhető, s a zavarosba halászni kívánók, a demagógok, az unitárius és nazarénus apostolok, mint a példa mutatja, lesve lesik az ilyen alkalmakat. Különbben a beérkezett ívek egy bizottságnak adtak ki megbírást végett, mely ez ügyben egy újabb gyűlés előtt tesz véleményes jelentést.

Nagy fontosságú a konfirmációi és ismétlő iskolai vallás tanítás ügyében hozott végzés. E szerint utasítatnak a lelkészek, hogy a konfirmáció oktatást személyesen magok teljesítsék s az ismétlő iskolai és az iskolából kikerült ifjúság számára bibliai órákat rendezzenek, megengedtetvén, hogy gyülekezeteikkel egyetértve ezen teendőket a vasárnap délutáni káté magyarázat és a köznapi délután isteni tisztelet helyébe igtassák, mely esetben e vallásórák a lelkész által mondandó ima s a jelenlevők éneke kíséretében a felnőttek szabad részvétele mellett tartandók meg. Az ez alkalommal való énektanítás a kántorok és isk. tanítók kötelességévé tétetett. A keresztyén jótékony s á g gyakorlása tekintetében határozatott, hogy az egyházak, a mennyiben még szegény-árva alapok nem volna: olyat létesíteni s azt folytonosan gyarapítani a helyi körülmények szerint legalkalmasabb módon tartoznak, a lelkészek népesebb gyülekezeteiben köteleztetvén, hogy e célból társadalmi téren is minden lehetőt kövessenek el s jótékony egyesületek létrehozása által is működjenek közre. — Az egyházkerületnek javasoltatott, hogy a család-könyveket, a szerint a mint azt Makón Szöllösi A. atyánkfia szerkesztette, hozza be az egész kerületbe, s a nagyobb egyházakat kötelezze, hogy azok elkészítésénél a lelkészeknek kellő segély nyújtással legyenek. A belső emberek használatában levő egyházi földek beruházásai felől is igen méltányos és gyakorlati rendszabályok hoztak, melyek tüzetesebb ismertetésre méltók lennének, ha rá időnk és terünk volna. Tanácskozási ügyrend és szabályok is készítették, mert ezt a divat és törvény úgy kívánja; valamint megállapítottak azon módokat és kérdő pontok, melyek szerint ezután az egyházi látogatás teljesítendő s az egyházakról szóló statisztikai jelentés évenként szerkesztendő lészen. A tisztán helyi vonatkozású ügyek közül megemlítjük a Szentesre tartozó végzést, minthogy hasonló esetek másutt is fordulhatnak elő. Itt a határhoz tartozó Fábian-Sebestyén nevű puszta, mely

jobbára nagy birtokosoké, hogy a szentesvárosi adótól szabaduljon, külön polgári községgé alakult, s a pusztai birtokosok, kik egyébként jobbára Szentesen laknak, azon a czímen követelték, hogy a szentesi ref. egyházi adótól is mentessenek fel. E követelésnek az egyházmegye nem engedett, minthogy egyházi tekintetben Fábian-Sebestyén Szentestől nem vált külön, sőt azzal régen úgy, mint ujabban is egyformán adózott. stb. Törvényszéki ügy volt három. A szepárfalvai lelkészválasztás ellen némelyek óvást adván be, az elvetetett s Rácz Károly elválasztott lelkész megerősített. Nagy Bálint h.-mező-vásárhelyi segédlelkész s községi iskolai tanító, ki felsőbbjei tilalma ellenére a h.-mező-vásárhelyi egyházunkat megtámadó unitáriusoknak folyton predikált, engedetlensége miatt lelkészi jellegétől megfosztatott; Csenki Lajos itteni néptanító pedig hivatalára való képtelensége okán állásától elmozdítottatott.

A gyűlést megelőző este Lelkészi Egyesületünk ülésezett, mely alkalommal Erdős József pancsovai lelkész atyánkfia Zwingli életrajzáról és jellemzéséről olvasott egy talpraesett művet. Vallásos Iratokat Terjesztő Társulatunk kiadványai fájdalom, nem örvendenek olyan kelendőségnek, mint minőre számítottunk. Különösen a közeli s távoli lelkésztársak igen kevés kivétellel közönyösek maradtak vállalatunk iránt. Ha meggondoljuk azt, hogy mily óriási tevékenységet és sikert fejtenek ki a kath. plebánus urak a Szent István és Szent László Társulatok kiadványai terjesztésében s aztán magunkra tekintünk: megdöbbenünk és eszünk megáll e jelenség felett. Az a néhány ember, a ki a munka szellemi és anyagi terheit viseli, ha így marad a dolog, nem bírja soká és aztán bárki elképzelheti, hogy mi következik! Legközelebb nyomtatott felhívás fog e tárgyban szétküldetni. A társulat ügyvivője utasítottatott, hogy Zwingli életét a nép számára röviden, de vonzó modorban irassa meg s nyomassa ki — ha pénze lesz rá. A krassóvidéki emlékiratra az egyházmegye által kijelölt lelkész atyánkfia elkészíté véleményes javaslatát, mely gyökeres változtatást proponál, a debreczeni főiskola kormányzatában; annak tárgyalására azonban már nem jutott idő. Ugyanezen ok miatt nem tartatott Özvegy-árva pénztári gyűlés sem. Nem sokára újabb gyűlést kell összehívni a békési papválasztás és a közalap ügyében.

A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A szatmári ev. ref. egyházmegye folyó hó 2-án és 3-án tartá tavaszi közgyűlését, a szatmári ref. gymnasium tanácstermében. Már April elsején egymást érték városunkban a vidéki lelkészek s egyházi képviselők; 2-án pedig korával reggel megtölték a gymnasium előtti térséget s az édes vizszontlátás s kölcsönös üdvözlés örömeivel hullámszótt föl, alá s oszlott csoportokra az érdeklődők nagy serege. Fent a tanácsteremben az „atyák“ nyolcz órakor már együtt voltak s 10 óráig hányták-vetették a fontosabb ügyeket. Tíz órakor adott jelle megindult az alant távozók csapata is, a gyűlés színhelye felé, hova azonban többen nem férközhettek bé a nagy sokaságnak miatta. Mikor a termet telidesteli *

megtöltötték, fölzendült ajkainkon a 37-ik dicséret első verse, s oly szívből énekeltük hogy: „Jövel szent lélek ur Isten!” hogy ennek utána esperes ur gyönyörű imája könnyű szerrel emelhetted minden jelenlévő lelkét a magosságos Isten széke elé.

Első tulajdonképi tárgy volt az egyházmegye 60 szavazatával elválasztott gondnok Kisdobronyi Izsák Dezső urnak heigtatása. Az esperesi fölhívásra elnöki székéhez lépett, általában szeretett férfi, több ízben zajos „éljen”-zessel félbeszakított, hatásos beszédben köszöni meg az egyházmegye bizalmát, melylyel — ugymond — őt, a nála méltóbbak mellőzésével megtisztel. Kétség között lép a díszes állásra, melyet oly férfi foglalt el negyedszázadon át, mint Vállyi János; de mégis remélve néz jövője elé, mert mellette áll az ősz, tapasztalt, bölcs vezértárs, ki őt őszinte jóakaratóban, híhűségében, s autonomiánk iránti rendithetlenségében támogatni fogja; aztán mellette lesznek egyházmegyénk kipróbált harcászai, kiket magá iránti bizodalomra, céljai kivitelének gyámolítására föl is kér; számít a lelkészi, tanári, tanítói kar s a presbyteriumok önzetlenségére, s így reméli, hogy Isten megerősíti az ő erőtlenségét. — Ösmerve pedig az egyházunk által kitűzött szent célokat, s tudva, hogy azok kivitelére mily korlátolt anyagi eszközökkel rendelkezünk: a lelkészi gyámintézet javára 200, a tanítói gyámintézet részére 100, a tanári nyugdíjalapra 100, az egyetemes egyházi közalap javára 200 frtot ajánl föl, azzal a kijelentéssel, hogy szatmári gymnasiumunkra nézve. ha ez az országos középiskolai törvény szellemében szervezkedik — ösmerni fogja kötelességét. Kitérő lelkes éljenzések követték szavait, melyek lecsilapodtával esperes ur ödvözlés ünnepélyes kézzadással, mint soha nem esaló bizonyossággal biztosítá sirig tartó, kölcsönös bizodalomról, szívélyességéről unokáját a nagy Izsák Gáspárnak, a „darnói magyar Gáspárnak,” kinek feje élő corpus juris volt. A folyton megújuló éljenzések lecsöndesedése után Berky István legidősb tanács-bíró intéz magvas szavakat az új gondnokhoz, mire a számos és fontos ügyek elintézésére hivatott gyűlés tanácskozása további folyamatnak indul vala.

Kiss Lajos csaholczi lelkész egyházmegyei közpénztárossá 57 szavazattal elválasztván, e minőségben — újabb eskütétel nélkül — megerősítették. Világi jegyzőül — a felbontott szavazatok tanúsága szerint — általános többséget senki sem nyervén, a 28 szavazatot nyert Bakó Lajos szatmári ügyvéd és a 22 szavazatot nyert Nagy László daróczi földbirtokos újabb szavazásra kitűzettek. Egyházmegyei ügyvédeké a közgyűlés titkos szavazata folytán elválasztattak: Varga Antal szatmári ügyvéd 42, Dávid István füzes-gyarmathi ügyvéd 38 szavazattal. Ezeken kívül szavazatot nyert más 6 egyén, köztök Kacsó Lajos füzes-gyarmathi ügyvéd 24, Kanizsai Zsigmond 16. stb. Egyházkerületi világi képviselővé Csepei Miklós, pótképviselővé Szegedi Antal tanácsbírák választattak meg. — A közelebbi év folyamán 3 kiváló egyéniség hunyt el egyházmegyénkben: Győri István majtisi lelkész, Rácz István feledhetlen tanárunk, Bilkei Galgóczy Sándor, a vaskorona rend vitéze, szatmármegye egykori legnépszerűbb alispánja, országgyűlési képviselője, s huzamos időn át tanács-bíró. Emlékek jegyzőkönyvben megörökítették. Lengyel Lőrincz ricsei 18 éves tanító számos tagu családot hagyva hátra halt meg. —

Lelkészelölő bizottság tagjai! a mult évek ismét megválasztattak. — Országos egyházi közalapra a szatmári ev. ref. egyházmegye közönsége összesen 2596 frtot ajánlott; ebből az 1883-ik évre eddig befizettetett, s alig 90 frt hijával a központba esperes ur által fölküldetett 2564 frt 34 kr. hátrálék 31 frt 90 kr. Tanulhatnának tőlük a barsi atyafiak a vonakodó Füledd is eleget tett immár, minden nagyobb kényszer nélkül.

Kiss Bertalan elválasztott keéri lelkész hivatalában megerősítették. Fekete József istvándi-i segéd-lelkész 2-ik vizsgáján nyert bizonyítványa bemutatott. Adorján Zoltánnak püspöki engedéllyel porcsalmi segéd-lelkészszé lett exmittálása, helyben hagyatott. Fekete József istvándii segéd-lelkész Fülöpös-Darócra ideiglenes lelkész-tanítónak, Szabó Lajos majtisi segéd-lelkész ugyanily minőségbe Istvándiba helyeztetett.

Nt. esperes ur egyházlátogatási jelentéséből kiemeljük a következőket: 28 egyházat ő maga személyesen is meglátogatott; egyházmegyei lélekszám: 44,334; született az 1883-dik évben 1642, meghalt 1380; 6—12 éves iskola kötelesek száma 4612, ezek közül iskolába nem jár 293, teljesen iskolázatlan 134, gymnasiumi növendékek száma 204. — Az 1883-dik évi kegyadományok összege: 2200 frt 28 kr. Magok az egyházak, a következő nagyobb mérvű kiadásokat tettek: Tiszabecs 2,100 frton tanítói lakot épített; Cseke egyházi épületekre 49,000 téglát vettetett; ugyanott 62 köböl buzával magtár alakult; Matcs 1200 frton templom tetőt javított; Milota kavics hordással 360 fitot szerzett, kaszálással 60 frtot. V.-oroszi 800 frton toronytetőt, Panyola 12 öl hosszú, 6 öl széles iskolát épített terméskő alapra, téglából, fa-zsindely tetővel. Egyesek adakoztak: Magyarbán Kende Matild urnó díszes urasztali fölszerelést; Csekének egy ösmeretlen jöltevő 500 frtot adott, Füzes-Cyarmaton Illyes Bálint kisujszállási lelkész és nője 200 frtos alapítványt tettek; Szatmáron Lehoczky János eddigi adományait 700 frtra növelte; Sárospataki diákok mult Julius havában Fehér-Gyarmaton tartott bálja, gymnasiumi alapra 91 frtot jövedelmezett. stb.

(Folyt. köv.)

Könyvismertetés.

Hit, Remény és Szeretet könyve az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Imádságok a magyar protestáns nép számára. Csiky Lajos debreczeni ref. hittanártól. Budapest, 1884. Nyomatta Hornyánszky Viktor.

(Vége.)

A szerző ellen nem rég erős vádul hozták fel némelyek nyilvánosan, hogy tanári székén, — melyen a leendő lelkészeket épen a gyakorlati teendőkre oktattja, — nem töltheti be célját, mert nem ismeri a gyakorlati életet. Ha a szerző ellen ez a legerősebb kifogás, ugye vád ellenében tanusított önérzetes hallgatása után e könyv a legnemesebb és teljes czáfolat. Oly, az élet csaknem minden viszonyait s az azok között levő emberek szivállapotát felölelő imádságokat írni, minők e könyvben találatnak, csak élet-ismeret után lehet s fentebb már említém, hogy a legnehezebb részt, melyben az élet különböző foglalkozásaiban és viszonyai közt mon-

dandó imádságok foglaltatnak, csaknem egészben önállólag írta.

Maga a szerző szükségesnek látja előre indokolni, hogy miért irt oly nagy számú imádságot a jó reményben levő s a szülő asszonyok, a betegek s a haldoklók számára. Hivatkozik több keresztyén író mellőzésével Szikszai György példájára, ki 25 imádságot irt a beteg keresztyének számára s e mellett azon hitét fejezi ki, „hogy a beteg ember rá ér imádkozni s hogy a mennyiben a betegség a keresztyén erények legjobb iskolája, mert kigyógyítja a könnyelműségből s felrázza az alvó lelkiismeretet, a beteg keresztyén szeretet is imádkozni; hogy a haldokló úgy hajózhatik ki legkönnyebben az örökkévalóság végtelen oceánjára, ha imádságban övedezi fel derekát és ha meggyújtja a buzgó-ságos könyörgés szövétnékét.“ Ez indoklás s maguknak a kérdéses imádságoknak közelebbi megismerése teljes mérvben legyőzik a nagy szám ellen netalán feltámadható kifogásokat.

A könyv elején az előszó után „Családi Lapok“ czimen e jellegével: „Én és az én házam tiszteljük az Urat“ a szülők születésének, egybekelésének, gyermekek születése, megkeresztelése napjának, a keresztszülők neveinek s a családban történt egybekelésnek stb. beírására az egészben csinos könyvhez illő diszes lapok vannak fentartva, melynek népünkönél gyakorlati hasznosságát mutogatni felesleges.

De hogy ismertetésem ne lássék egyoldalunak, úgy a szerzőre, mint magamra való tekintetből is kötelességemnek tartom kifogásoló észrevételeimet is részint általánosságban, részint némi részletezéssel megtenni.

Stark után dolgozott imádságaiban ugyanis a szerző némely helyen nem egész szerencsével tér el az eredetitől; saját gondolatai nem töltik be mindig az eredeti szövegben kifejezett, de általa mellőzött gondolat helyét. Máskor meg nagyon is erősen le engedi magát az eredeti német szöveg szavai által bilincseltetni, míg ismét az egyszerűségében erőteljes kifejezést hosszabbal fordítván, hatásában, szépségében megerőtleníti azt. Mennyivel jobb volna például ezen általa sokszor kirívólag használt kifejezés helyett: e n g e d d meg. hogy . . . ezt mondani az eredetihez híven: segits, hogy . . . Képes kifejezései néhol nem találók, mert például nem jól van az mondva: hozzád fordulok e reggeli órámban imádságomnak szárnyain, a mennyiben a szárny nem a forduláshoz, hanem a repülésnek, emelkedésnek eszköze s e szerint inkább ezt kellene mondania: hozzád emelkedem stb.

Az átdolgozott imádságokra óhajtom még megjegyezni a következőket:

11. lap. „A veled való közösségben érzem magamat megerősítve, bátorítva, Szentlélek Ur Isten!“ különben sem jó magyar kifejezés s az itt kifejezett gondolat távolról sem közelíti meg az eredeti szépségét, mely ez: „óh Szentlélek! te szüld, mielőtt elaludnám, az utolsó sóhaj az én szívemben, melylyel lelkemet Isten kezeibe ajánlom.“

12. lap. „élve és halva hozzád futhassak egyedül . . .“ Az eredetiben meg nem levő ezen kifejezés rossz; „halva futni“ ellenmondás. Jobb lenne talán: „élve és halva általmad alatt lehessek.“

25. lap. „tüntesd el a már-már eltűnő nappal bűneim sokaságának tengerét, hogy az éjszaka sötétségében tisztán világoljon előttem szívem igaz keresztyénsége.“ Elvész a

kifejezés éle a tulhalmozott szóárban. Könnyebben érthető s szebb az eredeti, mely helyett tétetett: „hadd tűnjenek el a már-már lehanyagló nappal bűneim s azok büntetései, úgy hogy azokról ne emlékezzél meg az örökkévalóságban.“

31. lap. „Légy ezen éjszaka is erős váram, hogy ne közeledhessék hozzám semminek ellensége.“ Az eredetit kár volt meg nem hagyni eként: „hogy szerencsétlenség, kár és veszedelem ne érjen engem s szeretteimet.“ Annnyival inkább pedig, mert feltűnő, hogy a hét hat napjára szánt 12 köznapi imádság közül csak négyben, u. m. a hétfő esti, szerda reggeli, szerda esti és csütörtök esti imádságban van halvány emlékezés a hozzátartozókról, holott épen a család azon kör, mely legdrágább e földön, melynek érdekében s kebelében vagyunk munkásságra, példaadásra hivatta legközelebből.

63. lap. „Vérzenie kellett Istennek a bűnért.“ Ezen az eredetiben sem levő kifejezés szükségtelen az emberek bűnei büntetéséül Krisztus által kiállott kínok nagyságának kifejezésére, mint mely nem is egyezik hittanunkkal, mely azt tanítja, hogy Jézusban csak az emberi természet szenvedett.

246. lap. „Hozd el reám örömökre és egészségemre a holnapnak fényes napvilágát . . .“ Ezen sajátos módon kifejezett gondolat nem jobb volna-e így: „Add, hogy örömmel s egészséggel érjem meg a reggelt.“

335. lap. A haldokló keresztyének övétől bucsut vevő s reájuk áldást adó imádsága, mely egészen szép s az eredeti szerkezetében fordított, felfogásom szerint mint imádság sokat nyerne, ha a hozzá tartozókat megáldó része úgy alakíttatnék át, hogy a haldokló beszéde nem a hozzátartozókhoz, hanem Istenhez intéztetnék.

Szerzőnek eredeti imádságaira megjegyzéseim a következők:

53. lap. „Hozzád fordulok én is óh Isten, e farsangi örömapok vigasságában, hogy a hála érzelmeivel ajkaimon s a könyörgés rebegésével szívemben imádjalak tégedet . . .“ Megfordított a kifejezés. Talán „a hála érzelmeivel szívemben s a könyörgés rebegésével ajkaimon?“ — Ugyanazon lapon: „vidámsággal töltve meg szívünket, szabadon engedé szállani a kitoró kedv mámorosító nevetését.“ Nem jobb volna-e könnyebben érthetően s egyszerűbben így: „vidámsággal töltve meg szívünket, szabad folyást engedsz a kedvnek?“

165. lap. A különösen a bűnbevallás által kiemelkedő imádságából a tüzkárt vallott embernek kár volt kifeledni, mint alkalmoszerű kiegészítőt, a vigyázatra serkentés kérését.

176. lap. „hogy nem csak egészséges testtel, jó alkakkal jöhöttem e világon . . .“ Imádságban helytelen hiúság kifejezése gyanánt tűnik fel ez: „jó alkakkal.“ Nem jobb volna-e így: „hogy nem csak ép testtel és lélekkel jöhöttem e világra?“

179. lap. „Engedj magamba szállanom óh Atyám, életemnek e nehéz napjaiban s elküldvén hozzám . . .“ helyett: „Im magamba szállva óh Atyám, életemnek e nehéz napjaiban, alázattal s Krisztus érdeméhez menekülve kérlek, hogy elküldvén . . .“ Az Isten soha sem akadályozza, sőt minden intézkedésével elősegéli az ember magába szállását. Erre vezérlő eszköz a bűneiben utólért emberre nézve, vizsgálati fogsága s épen ennek a maga részéről ilyenül ismerése ha-

tározottabb kifejezést talál a változtatott mondat szerkezetben.

180. lap. „Taníts meg hát igaz beismerésre s igaz bűnbánatra, hogy bűneimen bánkódva s megtörődve bár, de a jövő sötétsége elé megerősödött lélekkel tekintve várjam az ítélet óráját.“ Ezen nehézkes szerkezetű mondat nem jobb volna-e így: „Taníts hát megismerni s megbánni bűneimet, hogy azokon bánkódó, de az igazságos jövőt önmegadólag váró lélekkel tekintsek az ítélet elé.“

251. lap. „Bizony nincsen másnak oly nagy szomorúsága, a minő az enyém.“ Ezen különben ugyanazon gondolatot kifejező mondat vajjon nem az imádság előnyére cserél-tethetnék-e fel eme bibliai mondattal: „óh vagy-e olyan bánat, mint az én bánatom, mely én rajtam esék; mert keserűséggel illetett engem az Ur az ő haragjának napján?“ (Jer. Sir. 1: 12.)

De elégnék tartom kifogásoló megjegyzéseimet s ha bár volnának még, melyeket érzésem után kifogásolhatnék, mellőzöm azokat és pedig annak nyilvánításával, hogy az előadottakban minden lényegesebb kifogások benn foglal-tatnak. Ugy érzem, hogy épen e körülmény a munka becsét tünteti fel, parányiak levén a fontosabb, lényegesebb kifogá-sok is a végzett munka nagyságához s terjedelméhez mérve. S azt hiszem, hogy ugy a Stark után dolgozott, mint az ere-deti imádságokra tett kifogásoló megjegyzések összehason-lításából kitűnik az, miről a könyv figyelmes olvasója még inkább s örömmel fog meggyőződni, hogy a szerzőnek Stark után dolgozott imádságainál sem keresztyénységökre, sem közvetlenségökre, sem tartalmokra nézve nem állanak hát-rább eredeti imádságai; sőt ez utóbbiakon oly jól esőleg ismerhető fel a vallásos lélek hittől lelkesített, semmi idegen kifolyástól nem korlátolt szabad szárnyalása. Mig Stark imádságait előbb magába véve át adja, s így kettős munkát végez, addig eredeti imádságai közvetlen forrásból szár-mazva, a természetes s közvetlen erő tisztaságával folynak mint a hegyi patak. S mert a Stark után dolgozók méltó testvéreinek tartom az eredeti imádságokat, innen van, hogy az ismertetésem elején közölt jellemzés általánosság-ban az egész könyvre szól.

Határozottan örvendetes jelenségnek, sőt többnek, nyere-ségnek tartom e tiszt. König Rudolf urtól (Budapest, Váci-ut, 76. sz.) megszerezhető könyv megjelenését, mely a legsze-lesebb elterjedésre érdemes, a mit e, nagy 8-adrétben XII—397 lapot számláló, diszes kötésű könyvnek 80—90 krajczárnyi igen csekély ára is előnyösen elősegíthet. Hitem, hogy né-pünkben az imádkozás szeretetét e könyv növelni fogja s így hasznos szolgálatot tett a szerző, mert ki imádkozni tud és szeret, rossz ember nem lehet.

Könyvét a szerző főtiszteletű Révész Bálint püspök urnak „az imádkozás lelkével megáldott lelkésznek, a hit-ből s szívből szívhez szóló imádkozónak“ ajánlja. Ez aján-lás a könyv közelebbi ismerete után végtelenül többnek tű-nik fel külső udvariasságnál, sőt még a hivatali utód előzé-kenységénél is; ez ajánló szavak a mester nyomain haladt tanítvány szerény öntudatossággal beszámoló szavai. E könyv tartalmát, irányát, forrását tekintve, méltán van ajánlva a magyar hitszónokok közt legelső imádkozónak.

Dávidházy János.

Különfélék.

Megjelent a debreczeni főiskola érdemekben gazdag tanárától Thót Ferencz urtól „Bölcsészet történelme;“ tanu-lók, egyszersmind művelt olvasók használatára. Harmadik kötet. Uj kor. 440 lap. Ajánlva van gróf Degenfeld Imre, a tiszántuli egyházkerület volt főgondnoka áldott emlékének. Ára a becses műnek 2 frt 80 kr. Megengedte a gondviselés, hogy a tudós szerző művét — bár a legutóbbi napokban szomorú gyász körülmények közepette is, de még is befejez-hette. Elismeréssel s köszönettel adózunk munkásságáért; a mű tudományos értékének méltatását későbbre halasztjuk, addig is nem mulaszthatjuk el, hogy erre az érdeklődő s protestáns tanügyünk szent ügyét szíven viselő művelt közönség figyelmét fel ne hívjuk!

Adakozás. Kovács József özvegye részére küldött hoz-zám egy magát megnevezni nem akaró ev. superintendens 5 frtot; Tóth Lajos tiszta-dobi ref. lelkész 1 frtot s Csécsi Miklós makói lelkész és neje 3 frtot. Együtt 9 frt. Ez össze-get rendelkezési helyére eljutattam. Ágya, április 2. 1884. Nagy Sándor ref. lelkész.

Értesítés. „Zwingli Ulrik élete“ stb. czimű munkám t. cz. vidéki megrendelőit tisztelettel értesítem, hogy a könyv ára postai szétküldéssel nem 1 frt 5 kr., hanem 1 frt 10 kr., mivel a könyv 250 grammot meghaladó keresztkö-tésű postai szállitmány. Sepsiszentgyörgy, 1884. április 4-én Benke István gymnasiumi tanár.

Gyászhir: Tóth József bihari lelkész, meghalt Márczius 21-én. A templomban predikált felette Benedek László tanácsbíró, a temetőben bucsuzót mondott Gaál Imre esperes. Családját nagyon szegényül hagyván, az esperes felhívására, a presbyterium és jobb módu lakosok a teme-si költséget és gyász ruhák készíttetését fedezték 70 frtig. Ezenkívül az April hó 2-án tartott e. m. gyűlésre nagyszámu aláírással egy kérvényt adtak be, melyben az özvegy ré-szére kegyelem évet kértek. Ezen kérelmet a gyűlés, — bár a kegyelet év egyházmegyénkben el van törölve, — meg adta azon a czimen, mert a választás, ugy is a jövő egyházi évre megyen által. A hálás tiszteletnek, az elhunyt lelkész, és annak özvegye iránt, ily szép példáját adta a bihari egy-ház. Adja Isten, hogy az általános szokássá váljék!

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztő társak: Békési Gyula, Géresi Kálmán.

Pályázat

a majtisi ev. ref. lelkészi állomásra.

Az évi fizetés főleg terményből és föld-illetményből áll s értéke a 600 forintot megköze-líti. — Énnélfogva ez állomás a tiszántuli ev. ref. egyházkerület 1883. szeptemberi közgyűlése 215. számú határozata szerint negyed osztályu.

A pályázati felszerelt kérvények folyó év május 3-dik napjáig Kiss Áron espereshez Por-csalmára (Szatmármegye) küldendők.

Debreczen, 1884. április 10.

Révész Bálint,

1—1 a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöke.